

WALLERTUIN 1995/96

KNNV afd. Regio Delft

Koninklijk Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

KNNV afd. Regio Delft
Secretariaat
Oostpoort 12
2611RZ Delft

Dit verslag is eerder in A5-formaat verschenen.

Copyright: KNNV afd. Regio Delft 1997

Druk: ACD Delft

Referentie: Wallertuin 1995/96, C.J. Nonhof, KNNV afd. Regio Delft, 1997

WALLERTUIN

1. INLEIDING

De Wallertuin houdt veel mensen bezig. De natuurliefhebbers gaan er regelmatig kijken en de natuurverenigingen houden er regelmatig excursies. Kinderen uit de buurt spelen er en mensen laten er hun hond uit. De burens rondom de tuin vinden het allemaal zonde dat er geen onderhoud gepleegd wordt. Er zijn meerdere schuchtere pogingen gedaan om met een groep daaraan wat te gaan doen. Kortom de Wallertuin staat in het middelpunt van de belangstelling.

De ingang tot de tuin is aan het eind van een kort zijstraatje van de Nieuwe Plantage: Klein Vrijenban.

2. HISTORIE EN LIGGING

Rond 1900 is het tracé van het Rijn-Schiekanaal langs de binnenstad van Delft verlegd van de westkant naar de oostkant. Met twee ruime bochten werd in het zuiden en het noorden de aansluiting met de oude loop verkregen. De oude binnenstad, traditioneel het gebied tussen de grachten, werd hiermee in het noorden en zuiden een stukje groter. In het noorden werd de oude gracht gedempt; dit is nu het plantsoen van de Nieuwe Plantage. Tussen de Nieuwe Plantage en het nieuwe stuk kanaal lag nog een stuk weiland dat nu plotseling tot de binnenstad behoorde. Dit is volgebouwd met een rij statige herenhuizen en daarachter is nog een grote tuin aangelegd: de Wallertuin van de familie Waller.

In de loop der jaren is deze tuin geworden tot een uniek natuurgebied. Met name de voorjaarsplanten oftewel de stinze flora zijn een lust voor het oog. Een vergelijkbare tuin met een vergelijkbare uitstraling is er niet in de regio. Er is al heel lang geen onderhoud meer gepleegd, de hekken zijn kapot en langzamerhand is de tuin feitelijk een stukje openbaar groen geworden. Er zijn drie typen landschap in de Wallertuin te herkennen: het parkbos, het bramenstruweel en het grasland. Verder zijn er nog kleinere elementen: de poel, de sloot, oude muurtjes en een stukje met zwerfkeien.

De gemeente had haar oog op de Wallertuin laten vallen om aan de westkant huizen of kantoren neer te zetten. Voordat het zover was, is in 1990 door Bureau Nieuwland samen met natuurverenigingen de natuurwaarde in kaart gebracht: Ecologische Waarden Wallertuin. De gemeente heeft daarop gereageerd met het bestemmen van heel de Wallertuin tot groen gebied.

De allom betreurde verloedering van de tuin zou in de loop van de jaren een achteruitgang van de natuurwaarde te zien moeten geven. De spelende

kinderen, honden, achterstallig onderhoud en het gebruik van de tuin als reusachtige composthoop moeten hun sporen achterlaten. Met dit rapport wordt duidelijker wat al deze factoren hebben gedaan met de natuurwaarden van de tuin.

3. STINZEFLORA

Natuurhistorisch gezien zijn de voorjaarsbloemen, de stinze flora, het belangrijkste aspect van de Wallertuin. Ten opzichte van 1990 is die gelukkig zeker niet achteruitgegaan. Er is in 1996 geïnventariseerd op 17 en 31 maart en 5 en 14 april. Een bedreiging voor de stinze flora vormen volgens veel bezoekers de kinderen die in de tuin spelen, maar die zoeken de bloemen gelukkig niet op. Ze lopen er wel eens overheen, maar verstoren de bollen niet. Erger zijn de mensen die de bloemen kennen. Zij nemen regelmatig bollen mee wat te zien is aan de kuiltjes in de grond. Eenmaal is iemand op heterdaad betrapt.

De waargenomen planten zijn zo nauwkeurig mogelijk ingetekend in de kaart van de tuin. Kleine voorkomens zijn per stuk aangegeven. De grotere voorkomens zijn opgetekend door het aantal vierkante meters waarop de soort voorkomt op te schrijven. Hieronder zijn de totalen te vinden. De gedetailleerde kaarten berusten in het waarnemingenarchief van de vereniging en zijn niet opgenomen in dit verslag.

Over een paar soorten bestaat verschil van mening over de preciese naam. De aronskelk is volgens sommigen de gevlekte en volgens anderen de italiaanse. Bij de sterhyacinthen bestaat verschil van mening over de naam sneeuwroem en vroege sterhyacinth. De vermelding van holwortel in 1992 lijkt op een verwarring met vingerhelmbloem te berusten.

Het grote sneeuwkllokje uit 1990 is niet herkend tussen de kleine, hoewel er gericht op de aangegeven plaats naar is gezocht. De narcissus poetica en het maarts viooltje zijn nieuw.

Narcissus poetica	11 stuks
Voorjaarshelmbloem	7 m ²
Aronskelk	5 stuks
Boeren krokus	0,5 m ²
Maarts viooltje	1,5 m ²
Winterakonet	3 stuks
Daslook	3 m ²
Vroege sterhyacinth	2 m ²

Wallertuin 1995/96, KNNV afd. Regio Delft

Bonte krokus	7 stuks
Oosterse sterhyacinth	6,5 m ²
Sneeuwkllokje	29,5 m ²
Wilde hyacinth	6 m ²

4. POEL

De poel is niet eerder geïnventariseerd. Het water in de poel was tijdens ons bezoek hoogstens 15 cm diep en op de meeste plaatsen veel minder. Afgevallen blad en volgens zeggen een enorme stapel kranten hebben de vijver dichtgeslibd. Het is duidelijk dat achterstallig onderhoud hier grote schade heeft toegebracht. Uitbaggeren is hoogst noodzakelijk, maar ook zeer kostbaar.

Bij ons bezoek zijn gevonden aan fauna: bruine kikker, 20 waterpissebedden, muggenlarven, gemantelde poelslak, eivomige poelslak, dansmuglarve, duikerwantsen en jonge padjes. Aan flora is gevonden: grof hoornblad, klein kroos en veelwortelig kroos, gele lis en wolfsfoot. Er waren ook een paartje meerkoeten en een paartje waterhoentje aan het broeden. De flora en fauna leidt in de poel een marginaal bestaan. De aantallen zijn zeer gering in vergelijking met poelen elders in de regio. Een continue bedreiging voor de poel vormen de bomen met hun schaduw en hun bladval. Om de poel tot zijn recht te laten komen zou er ruimte om de poel moeten worden gecreëerd door bomen te kappen en ook zou er regelmatig geschoond moeten worden.

5. MOSSEN

De mossen zijn niet eerder geïnventariseerd in de tuin. Er zijn geen zeldzame soorten gevonden, maar wel een leuke verscheidenheid. Het muursnavelmos is voor de eerste keer nu in Delft gevonden. Het gewone sterremos is voor Delft ook een zeldzaamheid.

Gewoon pluisjesmos	Gewoon dikkopmos
Gewoon pluisdraadmos	Rondbladig boogsterremos
Gewoon muursterretje	Purpersteelje
Gewoon knopjesmos	Muursnavelmos
Gewoon klauwtjesmos	Kleivedermos
Gedrongen kantmos	Kleisnavelmos
Gedraaid knikmos	Gewoon sterremos
Fijn snavelmos	Gewoon smaragdsteeltje
Boomsnavelmos	Gewoon sikkelderretje
Beekpluisdraadmos	Grijs kronkelsteeltje

6. PADDESTOELEN

De Wallertuin is aantrekkelijk voor de paddestoelen door de grote hoeveelheden dood hout. Grote bomen liggen er te vergaan met steeds wisselende soorten paddestoelen. Mochten er ooit daadwerkelijk onderhoudsplannen in uitvoering genomen worden dan moet er zeker voldoende dood hout achterblijven voor de paddestoelen.

7. BROEDVOGELS

Broedvogels worden de Vogelwacht geïnventariseerd. In onderstaande tabel worden de gegevens uit 1990 en 1995 met elkaar vergeleken. Over langere tijd neemt het aantal broedvogels duidelijk toe. Het gemiddelde over de periode '78 tot en met '86 is 56 met een marge van ± 10 . In de jaren '87 tot en met 95 was dat gemiddeld 84 met een marge van ± 12 . De kans dat met deze gemiddelden, marges en aantallen waarnemingen het aantal broedvogels *niet* is toegenomen is minder dan 1%. We moeten dus aannemen dat het aantal broedvogels *wel* is toegenomen. (Voor de liefhebbers: Op het 1% significantieniveau is het aantal broedvogels toegenomen. De toename van het aantal broedvogels gebeurt min of meer sprongsgewijs in de periode 1985 tot 1988. Dit komt niet door een wisseling van de waarnemer, die blijft over de hele periode dezelfde.) In het rapport van het Bureau Nieuwland staat dat het aantal broedvogels door verstoring niet die aantallen halen die mogelijk zijn. Aan de andere kant doen de broedvogels het zeker niet slecht en nemen zelfs toe.

Tabel. Aantallen broedvogelpaartjes in de Wallertuin; Bron: Vogelwacht Delft e.o.

Soort	1990	1995
Waterhoen	1	2
Meerkoet	2	2
Holenduif	-	2-3
Houtduif	5	4
Turkse tortel	1	2
Grote bonte specht	1	1
Winterkoning	12	10
Heggemus	4	3
Roodborst	2	5
Merel	13	14
Zanglijster	2 - 4	7
Zwartkop	5	2
Tjiftjaf	4	4
Grauwe vliegenvanger	-	1 ?
Pimpelmees	4	4
Koolmees	6	6
Staartmees	1	-
Boomkruiper	1	1
Vlaamse gaai	1	1 - 2
Ekster	1	1 ?
Kauw	1	+
Zwarte kraai	1	1
Spreeuw	8	6
Huismus	3	+
Vink	1	1 ?
Groenling	4	3
Totaal	85	83

8. KRUIDEN

In 1990, 1992, 1995 en 1996 zijn er door de KNNV afd. Regio Delft uitgebreide inventarisaties uitgevoerd in de Wallertuin. De verschillen worden in de volgende tabel duidelijk gemaakt. Kruiden die door zeldzaamheid of aantrekkelijke bloemen of anderszins de moeite waard

8

9

Rijn-Schiekanaal

vijver

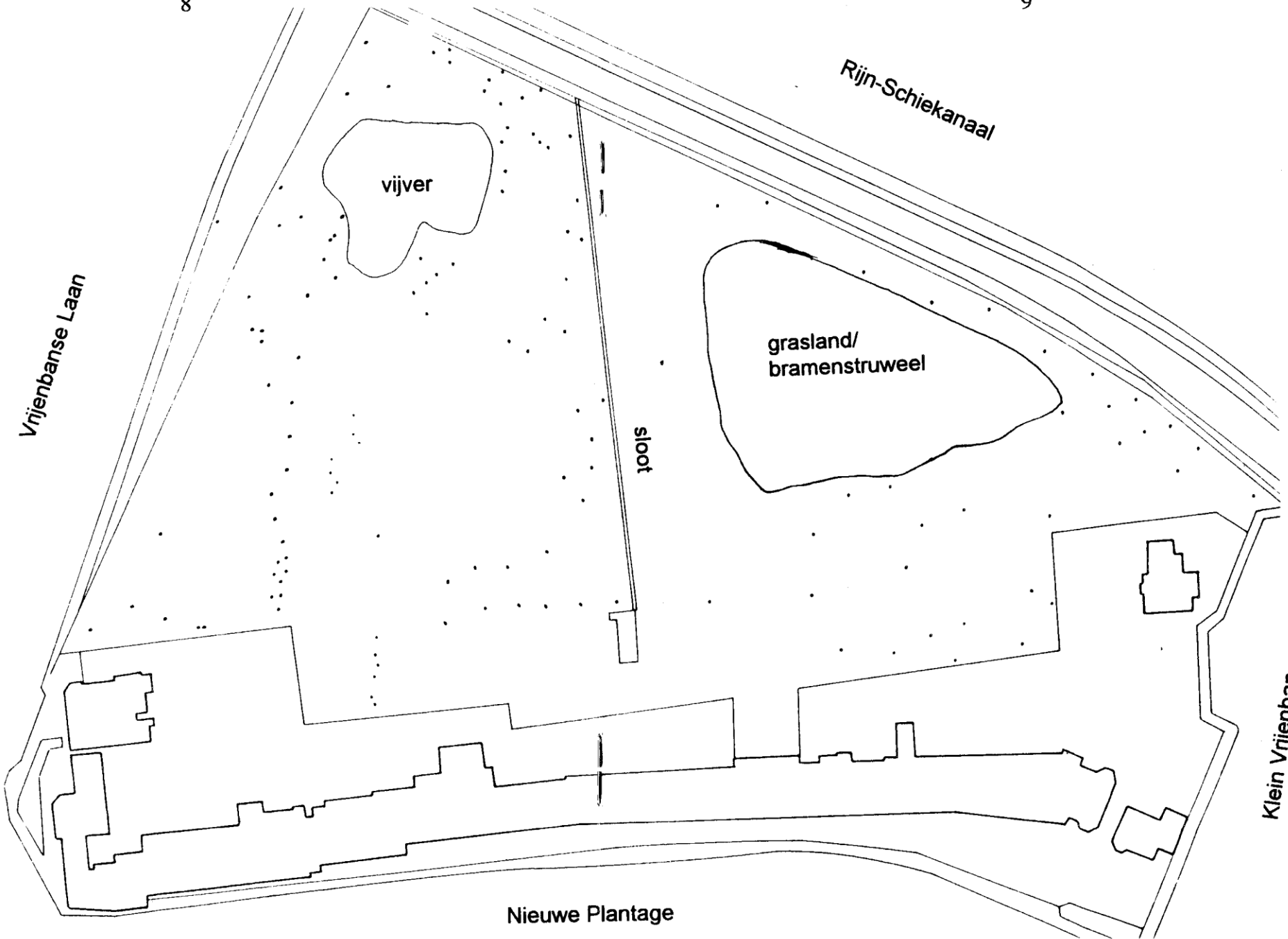
grasland/
bramenstruweel

sloot

Vrijenbanse Laan

Klein Vrijenban

Nieuwe Plantage

zijn, zijn vet en cursief afgedrukt. De volledige lijst met waarnemingen in 1996 worden in de bijlage gegeven.

De toename van grassen in '95/'96 ligt geheel aan de waarnemers die al of niet met grassen bekend zijn. De twee kroossoorten waren er eerder ongetwijfeld ook al. Verder zijn er een paar mogelijke vergissingen in het spel: dauwbraam/ gewone braam (bosbraam, *Rubus fruticosus* en een enkele *R. fruticosus* ssp *laciniatus* volgens rapport Nieuwland), grote klit/ middelste klit.

Varens zijn een zeldzaamheid in Delft en de nieuwe vondst van de brede stekelvaren is het vermelden waard. De toename (15 kruiden, twee kroossoorten en 5 grassen) en afname (25 kruiden) van het aantal soorten geeft aan dat de diversiteit wat achteruitgaat. Het is niet duidelijk waar dit aan ligt. Wel lijkt duidelijk dat de braam over niet al te lange tijd het grasveld volledig zal hebben overwoekerd.

Tabel. Toe- en afname kruidsoorten (excl. stinzefflora) in het waarnemingenarchief van de KNNV afd. Regio Delft. Vet en cursief gedrukt zijn de meer bijzondere soorten.

Kruid	'90/'92	'95/'96
Akkerkers	-	+
Blaartrekkende boterbloem	+	-
Bloedzuring	+	-
Brede stekelvaren	-	+
Dauwbraam	+	-
Engels raaigras	-	+
Gekroesde melkdistel	+	-
Gele waterkers	+	-
Gevlekte dovenetel	-	+
Gewone bereklauw	-	+
Gewone braam	-	+
Gewone raket	-	+
Gewone smeerwortel	+	-
Gewone vogelmelk	+	-
Gewoon herderstasje	+	-
Gewoon vingerhoedskruid	+	-
Grote kattestaart	+	-
Grote klit	+	-

Wallertuin 1995/96, KNNV afd. Regio Delft

Grote waterweegbree	+	-
Heermoes	-	+
Kleine klaver	-	+
Kleine veldkers	+	-
Klein kroos	-	+
Kluwenhoornbloem	-	+
Kluwenzuring	+	-
Knopig helmkruid	+	-
Koolzaad	+	-
Kropaar	-	+
Kruisbladige wolfsmelk	+	-
Mannagras	-	+
Middelste klit	-	+
Moederkruid	+	-
Oeverzegge	+	-
Paarse dovenetel	+	-
Penningkruid	+	-
Ruw beemdgras	-	+
Ruw vergeetmijnietje	-	+
Ruwe bies	-	+
Smalle weegbree	+	-
Stijf barbarakruid	+	-
Straatgras	-	+
Tijmereprijs	-	+
Tuinjudaspenning	-	+
Veelwortelig kroos	-	+
Veldzuring	+	-
Wilgeroosje	-	+
Witte klaver	+	-

9. CONCLUSIE

Het rapport van Bureau Nieuwland gaat uit van de ecologische potentie van de Wallertuin en richt zich met name op de ontwikkeling van de natuurwaarden. Bureau Nieuwland beval aan te werken aan de ontwikkeling van drie typen landschap in de tuin. Het parkbos zou moeten worden ontwikkeld tot het elzen-vogelkersbos, het gras zou moeten worden gemaaid zodat een glanshaververbond zou kunnen ontstaan, het

bramenstruweel zou moeten worden gehandhaafd. Verder werden nog een aantal kleinere deelbiotopen aangewezen die ontwikkeld zouden kunnen worden.

De conclusies in dat rapport blijven onverkort van kracht. Helaas is er geen mogelijkheid om de tuin daadwerkelijk op die manier in te richten. Hieronder wordt de visie gehanteerd dat met slechts heel beperkte middelen een maximum aan plezier voor de gemiddelde bezoeker zou moeten worden ontwikkeld.

Het parkbos kent op dit moment veel exoten in vergelijking met het (volgens Bureau Nieuwland) gewenste elzen-vogelkersbos. Afgezien hiervan lijkt het huidige parkbos al veel op een redelijk natuurlijk bos met bomen in alle leeftijden en alle staten van verval. Onderhoud zou beperkt kunnen blijven tot het omzagen van bomen die gevaar voor de bezoekers opleveren.

Het bramenstruweel rukt op ten koste van het grasland. Nog even en er is geen doorkomen meer aan. Voor de bezoekers is dit hinderlijk. Het terugdringen van de braam lijkt daarom gewenst. Het geeft ook meer ruimte aan spelende kinderen om in de zon te spelen als ze dat willen. Volledig verwijderen van de bramen is niet gewenst. Mensen komen in het najaar de bramen plukken. Dit is duidelijk te zien aan de inloopjes die men tussen de struiken door maakt om erbij te kunnen.

Het open grasland is voor de bezoekers met name van belang door het contrast met het dichte bos. Ook geeft het grasland andere kruiden en grassen te zien dan het parkbos. Het terugdringen van de braam is absoluut noodzakelijk om de afwisseling in het park te behouden. Afgezien van de braam zijn er geen andere bedreigingen voor het grasland waargenomen. Misschien geeft maaien een soortenrijker grasland, maar het lijkt toch ook zonder maaien grasland te blijven.

De voorjaarsplanten en de broedvogelstand lijken ook met alle verstoringen die er zijn zeker niet achteruit te gaan. De natuur is hier veel robuuster gebleken dan in het rapport van Bureau Nieuwland werd gevreesd.

De poel en de sloot lijken geen stabiele structuren in de Wallertuin. Schonen is dringend nodig om de natuurwaarden die hierbij horen weer op peil te brengen en onderhoud blijft nodig. Het alternatief is om deze elementen op te geven en de verlanding zijn gang te laten gaan.

BIJLAGE. INVENTARISATIE WALLERTUIN IN 1996

Fout!

Bladwijzer niet gedefinieerd.

INVENTAR 1.3
KNNV afd. Regio Delft

Inspect 11-01-1997

Zoek Collectie
Collectie WAL Wallertuin

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afd. Regio Delft
(waarnemingenregistratie)
Inventarisatie Wallertuin 1996 exclusief stinzeplanten

=====		
Soort	Latijnse naam	Nederlandse naam
=====		
51 000331	Cirsium arvense	Akkerdistel
51 000708	Lapsana communis	Akkerkool
51 001876	Quercus rubra	Amerikaanse eik
51 001898	Galeobdolon luteum cv. florentinum	Bonte gele dovenetel
51 000202	Cardamine flexuosa	Bosveldkers
51 000419	Dryopteris dilatata	Brede stekelvaren
51 000807	Silene dioica	Dagkoekoeksbloem
51 000369	Crataegus monogyna	Eenstijlige meidoorn
51 000756	Lolium perenne	Engels raaigras
51 000070	Anthriscus sylvestris	Fluitekruid
51 000579	Geum urbanum	Geel nagelkruid
51 000665	Iris pseudacorus	Gele lis
51 000607	Heracleum sphondylium	Gewone bereklauw
51 001634	Rubus fruticosus s.l.	Gewone braam
51 000531	Fraxinus excelsior	Gewone es
51 002430	Taraxacum officinale	Gewone paardebloem
51 001133	Sambucus nigra	Gewone vlier
51 001047	Ranunculus ficaria ssp. bulbifer	Gewoon speenkruid
51 000926	Petasites hybridus	Groot hoeblad
51 001321	Urtica dioica	Grote brandnetel
51 000947	Plantago major ssp. major	Grote weegbree s.s.
51 000188	Calystegia sepium	Haagwinde
51 000451	Epilobium hirsutum	Harig wilgeroosje
51 000462	Equisetum arvense	Heermoes
51 000582	Glechoma hederacea	Hondsdrif
51 000658	Ilex aquifolium	Hulst
51 000546	Galium aparine	Kleefkruid
51 001316	Tussilago farfara	Klein hoeblad
51 000661	Impatiens parviflora	Klein springzaad

51 000598	Hedera helix	Klimop
51 000490	Eupatorium cannabinum	Koninginnekruid
51 000390	Dactylis glomerata	Kroopaar
51 001056	Ranunculus repens	Kruipende boterbloem
51 000446	Elymus repens	Kweek
51 000466	Equisetum palustre	Lidrus
51 000029	Alliaria petiolata	Look-zonder-look
51 000086	Arctium pubens	Middelste klit
51 001884	Sambucus nigra cv. laciniata	Peterselievlier
51 000205	Cardamine pratensis	Pinksterbloem
51 001862	Impatiens glandulifera	Reuzenbalsemien
51 000606	Heracleum mantegazzianum	Reuzenbereklaauw
51 001101	Rumex obtusifolius	Ridderzuring
51 000933	Phragmites australis	Riet
51 001040	Ranunculus acris	Scherpe boterbloem
51 000305	Chelidonium majus	Stinkende gouwe
51 000952	Poa annua	Straatgras
51 001267	Taxus baccata	Taxus
51 000932	Phleum pratense ssp. pratense	Timoteegras s.s.
51 001866	Lunaria annua	Tuinjudaspenning
51 000968	Polygonum aviculare	Varkensgras
51 000365	Corydalis solida	Vingerhelmbloem
51 001227	Sorbus aucuparia	Wilde lijsterbes
51 000450	Chamerion angustifolium	Wilgeroosje
51 000700	Lamium album	Witte dovenetel
51 001851	Aesculus hippocastanum	Witte paardekastanje
51 000780	Lycopus europaeus	Wolfspoot
51 000011	Aegopodium podagraria	Zevenblad
51 001037	Quercus robur	Zomereik

Nodig mij eens uit voor:
☐ een excursie in de Wallertuin

Stuur mij meer informatie over:
☐ de KNNV
☐ het jaarthema
☐ een bestellijst van de afdelingswinkel

Hierbij bestel ik
☐ Ecologische Waarden Wallertuin f 3,50 (leden) / 5,-- (nietleden) + f 2,50 verzendkosten

Ik heb het volgende meegemaakt/gezien in de Wallertuin:

Mijn naam is: _____

Straat: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoonnummer: _____

Stuur dit op aan:
KNNV afd. Regio Delft
Secretariaat: Oostpoort 12
2611 RZ DELFT

Dit boekje is geschreven omdat de Wallertuin, de mooiste tuin van Delft, bedreigt wordt. De bedreiging bestaat uit volbouwen en achterstallig onderhoud.

Een acute bedreiging in 1990 vormde de plannen voor bebouwing. Door Bureau Nieuwland is de ecologische waarde van de Wallertuin in kaart gebracht. De gemeente heeft daarop gereageerd met het geven van een groenbestemming. Er mag dus niet gebouwd worden zoals de bedoeling was.

Nu, na 5 jaar, hebben we de ecologische waarden weer in kaart gebracht. Het gaat niet slecht met de natuur in de Wallertuin. Dit ondanks het ontbreken van onderhoud en het geringe toezicht. Toch moeten een aantal dingen toch wel dringend gedaan worden: kappen van gevaarlijke bomen en het terugdringen van de bramen.